

NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLARNING INTEGRATSIYASI

Vohobov Murodali Jalilovich

*Respublika imkoniyati cheklangan shaxslar uchun ixtisoslashtirilgan
maxsus texnikum direktori*

Chorshanbiyev Avaz Eshkuvatovich

*Respublika imkoniyati cheklangan shaxslar uchun ixtisoslashtirilgan
maxsus texnikum Itimoiy moslashuv fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada nogironligi bor shaxslarning maslahat integratsiyasi ularni imkoniyati cheklangan shaxslarga qo'llash hamda ularning samarali foydalanish to'g'risida fikr yuritilgan*

Kalit so'zlar: *Nogironligi bor shaxslar uchun ijtimoiy maslahat, qiyin hayotiy vaziyat, mutaxassis, uy-joy va moddiy masalalar bo'yicha, bandlik masalalari bo'yicha, pullik va bepul ijtimoiy xizmatlar, kommunikativ, adaptiv, aloqa va masofaviy maslahat, jamoat birlashmalari.*

Nogironligi bo'lgan shaxslar bilan ishlaydigan tashkilotlar oldida turgan eng muhim vazifalardan biri bu keng jamoatchilik, jumladan, ularni ishda, kundalik hayotda va dam olishda yo'qolgan aloqalarni tiklash va izolyatsiyani yengib o'tishdir. Bularning barchasi nogironligi bo'lgan shaxslarni jamiyatga integratsiya qilish jarayonining ajralmas qismidir.

Buning sababi, ushbu guruh vakillari allaqachon jamiyatning faol a'zolari bo'lgan va boshqalar bilan tez-tez muloqot qilish tajribasiga ega bo'lgan. Ular ko'proq optimistik qarashga ega bo'lishadi va jamoat hayotiga moslashish va integratsiyalashishga ko'proq tayyor bo'ladi.

Nogironligi bo'lgan shaxslar jamiyatning to'laqonli a'zolari bo'lishga va faolroq ijtimoiy hayot kechirishga nima yordam berishi mumkinligini ko'rib chiqaylik. Ijtimoiy moslashuv choralari ro'yxati va ularning qaysi biri eng samarali ekanligini bilib olamiz.

Hozirda nogironligi bo'lgan shaxslarning jamiyatga integratsiyalashuviga yordam beradigan uchta eng mashhur usul ro'yxatiga jamoat joylari infratuzilmasi va jamoalarga to'siqsiz kirish bilan bog'liq ikkita narsa kiritilgan. Ya'ni, nogironligi bo'lgan shaxslarning taxminan beshdan bir qismi ko'chalar va muassasa binolarining o'z ehtiyojlariga moslashuvda ijobiy o'zgarishlarni sezadi. Eng istiqbolli choralar bir-biri bilan chambarchas bog'liq va nogironligi bo'lgan shaxslarni ta'lim va ish bilan ta'minlash jarayonlari bilan bog'liq.

Nogironlarning o'zlari ta'lim va bandlik, birinchi navbatda, ularning jamoat hayotiga qo'shilishida eng samarali vosita ekanligini va ijtimoiy moslashuvda eng katta yordam berishini ta'kidlaydilar.

Nogironlar transport infratuzilmasi va uning yordamchi inshootlaridagi (yo'laklar, avtobus bekatlari, o'tish joylari va boshqalar) o'zgarishlar ularning jamiyatga uzluksiz

integratsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi va nogironlar va jamiyatning qolgan qismi o'rtasidagi to'siqlarni bartaraf etishga yordam berishi mumkinligiga ishonishadi.

Nogironlarning ijtimoiy integratsiyasini ko'rib chiqishda, e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydigan muhim jihatlardan biri bu ijtimoiy moslashuv vositalaridir. Bu vositalarsiz ko'plab nogironlar nafaqat jamiyatning faol a'zolari bo'lish, balki uy ichida va aholi punktlari ko'chalarida harakatlanish imkoniyatiga ham ega emaslar. Ijtimoiy va kundalik moslashuvning texnik vositalaridan tashqari, ijtimoiy va kundalik moslashuv usullari tizimi nogironlar hayotida muhim rol o'ynaydi, rehabilitatsiya markazlari mutaxassislari tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar muhim rol o'ynaydi.

Shuni ta'kidlash kerakki, biz ma'lumotlarga asoslanib, ijtimoiy va kundalik moslashuv choralari nogironlar tomonidan ancha talabga ega va texnik vositalarga qaraganda ancha tez-tez qo'llaniladi. Nogironligi bo'lgan shaxslarning muvaffaqiyatli ijtimoiy integratsiyasi va moslashuvining eng muhim omillaridan biri bu hayotning asosiy sohalarida xizmatlardan foydalanish imkoniyati darajasidir.

Madaniyat, sog'liqni saqlash, ta'lim yoki ijtimoiy xizmatlardan cheksiz foydalanish imkoniyatisiz, nogironligi bo'lgan shaxslar o'zaro munosabatlarini va jamoat hayotidagi faol ishtirokini muvaffaqiyatli yaxshilay olishlari ehtimoldan yiroq. Biz bandlik va ish bilan ta'minlash sohasida xizmatlardan foydalanish imkoniyati viloyat poytaxti aholisi atrofdagi mintaqa aholisiga qaraganda ko'proq malakali va yuqori maoshli ishlarni izlashga moyilligi bilan bog'liq.

Bundan tashqari, ko'plab nogironligi bo'lgan shaxslar hali masofadan ishlash yoki o'zini o'zi ish bilan ta'minlash imkoniyati haqida yetarli ma'lumotga ega emaslar. Bunday vaziyatda davlat va ijtimoiy tashkilotlar tomonidan nogironligi bo'lgan shaxslar uchun ularning ish bilan ta'minlash imkoniyatlarini kengaytiradigan maxsus tenikumlar o'quv va kasbga yo'naltirish dasturini ishlab chiqilishi nogironligi bo'lgan shaxslar uchun kasb-hunar ta'limlanishiga yordam beradi.

Hozirda mamlakatimizda nogironligi bo'lgan shaxslarning umumiy, kasb-hunar va oliy ta'limga cheklovsiz va muammosiz kirish imkoniyati masalalariga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu birinchi navbatda ta'lim muassasalarida nogironligi bo'lgan shaxslar uchun inklyuziv ta'limning keng qamrovli tizimini yaratish bilan bog'liq. Inklyuziv ta'lim - bu barcha toifadagi fuqarolar uchun ta'limning mavjudligini va o'quvchilarning turli ehtiyojlariga moslashishini ta'minlaydigan ta'lim tizimini rivojlantirish jarayoni bo'lib, shu bilan maxsus ehtiyojli shaxslar uchun barcha turdagi ta'limga to'liq kirishni ta'minlaydi.

Nogironligi bo'lgan shaxslarga nisbatan jamiyatning o'zgarishi hozirgi vaqtda davlat idoralari tomonidan butun mamlakat aholisining o'rganish qobiliyatini tan olishni va nogironligi bo'lgan shaxslarni nafaqat umumiy va kasb-hunar ta'limiga, balki qo'shimcha ta'lim tizimiga ham kiritish zarurligini mustahkamlovchi qonunchilikni yaratilishiga sababchi bo'lgan. Shunga ko'ra, ijtimoiy himoya milliy agentligi tizimi nogironligi bo'lgan shaxslar uchun barcha yo'nalishlarga to'liq kirish imkoniyatiga ega bo'lish mezonini ta'minlab berdi.

Shuni xulosa qilish mumkinki, nogironligi bo'lgan shaxslarning ancha ko'p qismi bizning mintaqamizdagi ta'lim tizimi, ayniqsa ta'limning yuqori darajalarida, inklyuziv ta'lim uchun kirish imkonsiz deb hisoblashadi.

Bu ta'lim muassasalarining imkoniyatlari va vaziyatni yaxshilash uchun ko'rilyotgan choralar haqida jamoatchilikning xabardorligining pastligi bilan bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ijtimoiy moslashuv fani o'qitish materiallari
2. Internet ma'lumotlari